

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

אונקלוס

במדבר ל מטות תרעג

ב ומלל משה עם רישי שבטיא ב וידבר משה אל ראשי המטות לבני

רשיי

(ב) ראשי המטות. חלק כבוד לנשיאים ללמדם תחלה וואחר כך לכל בני ישראל. ומנין שאף שאר הדברות כן, תלמוד לומר (שמות לה לא-ג) וישבו אליו אהרן וכל הנשיאים צעדה

שפתי חכמים הקצר

א. ויהיה פירוש יאל ראשי המטות לבני ישראל, כאילו כתיב בוא"ו ילבני ישראל (רא"ם). ב. כלומר, הואיל ובכל התורה כולה חלק כבוד לנשיאים כדכתיב (שמות לה לא) וישבו אליו אהרן וגו', למה חזר ולמדה

המשך הפטרת פינחס

לפעל וכלהפה אשר לאנשק לו: יא וילך משם וימצא את אלישע בן שפט והוא חדש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו: כ ויעוב את הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך: כא וישב מאחריו ויקח את צמד הבקר ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו ויקם וילך אחרי אליהו וישרתהו:

ישראל את מזבחתיך הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואוחר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: ס טו ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על-ארם: טז ואת יהוה בננמשי תמשח למלך על-ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיך: יז והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית אלישע: יח והשארתי בישראל שבעת אלפים בל-הברכים אשר לא-כרעו

הפטרה לפרשת פינחס לאחר שבעה-עשר בתמוז (ירמיה א א - ב ג)

אלי שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו מפני צפונה: יד ויאמר יהוה אלי מצפון תפתח הרעה על כל-ישבי הארץ: טו כי א הגני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה נאם-יהוה וכאו ונתנו איש בסאו פתח א שערי ירושלם ועל כל-חומתיה סביב ועל כל-ערי יהודה: טז ודברתי משפטו אותם על פלרעתם אשר עזבוני וקפרו לאלהים אחרים וישתחוו למעשי ידיהם: יז ואתה תאזר מתניך וקמת ודברת אליהם את כל-אשר אנכי אצוך אל-תחת מפניהם פן-אחתך לפניהם: יח ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד ברזל ולחמות נחשת על-כל-הארץ למלכי יהודה לשריה לכהניה ולעם הארץ: יט ונלחמו אליך ולא יוכלו לך פי-אתך אני נאם-יהוה להצילך: כ א ויהי דבר-יהוה אלי לאמר: כ הלך וקראת באוני ירושלם לאמר כה אמר יהוה זכרתי לך חסד געורתיך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: ג קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל-אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם-יהוה:

א א דברי ירמיהו בן-חלקיהו מן-הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן: ב אשר היה דבר-יהוה אליו בימי יאשיהו בן-אמון מלך יהודה בשלש-עשרה שנה למלכו: ג ויהי בימי יהויקים בן-יאשיהו מלך יהודה עדי-תם עשתי-עשרה שנה לצדקיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עדי-גלות ירושלם בחדש החמישי: ד ויהי דבר-יהוה אלי לאמר: ה בטרם אצודך אצורך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך נביא לגוים נתתיך: ו ואמר אהה אדני יהוה הנה לא-ידעתי דבר פי-נער אנכי: ז ויאמר יהוה אלי אל-תאמר נער אנכי כי על-כל-אשר אשלחך תלך ואת כל-אשר אצורך תדבר: ח אל-תירא מפניהם פי-אתך אני להצילך נאם-יהוה: ט וישלח יהוה את-ידו ויגע על-פי ויאמר יהוה אלי הנה נתתי דברי בפיך: י ראה הפקדתיך א היום הנה עלי-הגוים ועל-הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס לבנות ולנמוע: יא ויהי דבר-יהוה אלי לאמר מה-אתה ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני ראה: יב ויאמר יהוה אלי היטבת לראות פי-שקד אני על-דברי לעשותו: יג ויהי דבר-יהוה

תרעד

במדבר ל מטות

אונקלוס

ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה:
 ג איש כִּי יִדַּר נָדַר לַיהוָה אֹהֶשְׁבַע שְׁבַעָה
 לְאָסֵר אָסֵר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל־
 הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה: ד וְאִשָּׁה כִּי־תִדַּר נָדַר
 לַיהוָה וְאָסְרָה אָסֵר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנַעֲרִיהָ:
 ה וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נְדָרָהּ וְאָסְרָה אֶשֶׁר
 אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהַחֲרִישׁ לָהּ אָבִיהָ וְקָמוּ
 כָּל־נְדָרֶיהָ וְכֹל־אָסֵר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ
 יָקוּם: ו וְאִם־הֵנִיא אָבִיהָ אֶתְּךָ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ

כָּל־נְדָרֶיהָ וְאָסְרָה אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ

רש"י

אברהם, ואפילו אינה צדיקה (ספרי קג): **בנעוריה**. ולא קטנה ולא בוגרת, שהקטנה אין נדרה נדר, והבוגרת אינה ברשותו של אביה להפך נדרה. ואי זו היא קטנה, אמרו רבותינו (נה מה): צת אחת עשרה שנה ויום אחד נדרה נדקין, אם ידעה לשם מי נדרה ולשם מי הקדישה נדרה נדר. צת שמים עשרה שנה ויום אחד אינה נריכה לנדק: (ו) **ואם הניא אביה אותה**. אם מנע אותה מן הנדר, כלומר שהפך לה. הנאה זו אינה יודע מה היא, כשהוא אומר (פסוק ט) **ואם פיוס שמע אישה יניא אותה והפך**, הוי אומר הנאה זו הפרה (ספרי קג). ופשוטו, לשון מניעה והסרה, וכן **ולמה תניחין** (להלן גז), וכן **שמע ראש אל יני ראשי** (מהללס קמא ה), וכן **ידעקס קת תנוחתי** (לעל יד לה) את אשר סרתם מעלי: **וה' יסלח לה**. צמה הכתוב מדבר, בצאשה שנדרה צנויר ושמע צעלה והפך לה, והיא לא ידעה ועוצרת על נדרה ושותה יין ומטמאה למתים,

אמר משה פרשה זו חלל לנשיאים צלצדי, נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטאי חוך (ויקרא י"ג) זה הדבר, מה להלן נאמרה לאהרן ולצניו ולכל בני ישראל, שנאמר (סע) **דבר אל אהרן וגו'**, חף זו נאמרה לכולן (נדריס עח): **זה הדבר**. משה נתנבא (שמות י"ד) **צפה אמר ה' פחלת הלילה**, והנביאים נתנבאו צפה אמר ה', מוסף עליהם משה שנאמר צלצון זה הדבר (ספרי סע). דבר אחר, זה הדבר מיעוט הוא, לומר שהחכם צלצון התרה ובעל (ואצ) צלצון הפרה, כלצון הכתוב כאן, ואם חלפו אין מותר ואין מופר (נדריס עז: ספרי סע): (ג) **נדר**. האומר הרי עלי קונם שלא אוכל, או שלא אעשה דבר פלוני. יכול אפילו נשבע שיאכל נבלות אני קורא עליו ככל היוצא מפיו יעשה, תלמוד לומר **לאסור אסר**, לאסור את המותר ולא להמיר את האסור (ספרי קג): **לא יחל דברו**. כמו לא יחללי דברו, לא יעשה דבריו חולין (סע): (ד) **בבית אביה**. ברשות

שפתי חכמים הקצור

כקדש, שחושש בשמירתו (רא"ם). ט. **מדכתיב** בסוף הפרשה (פסוק יז) 'בנעוריה בית אביה' שהוא קרא יתירא, ובא ללמד שכל שבח נעוריה לאביה ואפילו אינה בביתו, אף כאן מה דכתיב 'בבית אביה' פירושו ברשותו, ולא בביתו ממש (רא"ם). י. **פירוש**, שהקטנה אין נדרה נדר ודאי, אלא שיש קטנה שצריכה בדיקה ונדרה תלוי, ויש שאין נדרה נדר כלל, כמו שמפרש (רא"ם). יא. **זהו לפי פשוטו** שפירש 'הניא' לשון מניעה והסרה. ואמר כלומר שהפך לה, מפני שכך איתא במדרש (ספרי קג) שצריך לומר מופר לך, ולא סגי במניעה בעלמא לומר אי אפשר בנדר זה. ולפי המדרש אמר הנאה זו אינה יודע וכו', כלומר מנין שצריך לשון הפרה, כי פשוטו של מקרא הוא לשון מניעה, ומתוך שלמדו רבותינו ד"ל זה מגזירה שוה, מדכתיב גבי בעל (פסוק ט) 'יניא אותה והפך' אלמא דצריך דווקא הפרה. ואחר כך הביא ראיות לפשוטו של מקרא שהוא לשון מניעה (רא"ם). יב. **נקט באשה** 'ובעלה' אף דמיירי הכא בבת ואביה, משום דאי לא דרשינן הכי בקרא דיה' יסלח לה' דגבי אשה לבעלה, הוה אמינא ד'הניא' דהכא לאו בהפרה קמיירי, דאי

וכו' (דב"ט). ד. **ופירוש** 'לבני ישראל' בעבורם, שהנשיאים ילמדו להם, כי מאחר שהתרת נדרים עיקרם צריכים לממונים על ישראל, להורות להם איזה נדר יתיר וכו', לזה היה די בנשיאים לבד, ומתוך נאמר כאן וכו' (רא"ם). ה. **מלת** 'כה' מורה על מכוון הענין והיינו שרואים באספקלריא שאינה מאירה, ומלת 'זה' מורה על הענין הרמוז בעינו שרואה באספקלריא המאירה (רא"ם). ו. **שהחכם** אינו מתיר אלא בחרטה שעוקר את הנדר מעיקרו, הילכך לא שייך ביה לשון הפרה, אלא לשון התרה, שמתיר לו איסור על ידי הוראה וטענה גמורה, והבעל שמפר בלא חרטה ובלא נתינת טעם שייך אצלו לשון הפרה (רא"ם). ז. **דבבעל** כתיב בהדיא (פסוק יג) 'ואם הפר' וגו', ובחכם אמרו לשון התרה מדכתיב בנודר 'לאסור איסר' והיפך האיסור הוא המותר (אמ"ש). ח. **והוא** מרשי הכפולים, ורשו 'חללי', ומשפטו היה לכתוב 'יחלל', ובשביל הקיצור נחסר הלמ"ד, ונתתקו נקודות החי"ת והלמ"ד דהיינו הפתיח והצירי לאותיות שלפניהם (בא"ר). ופירוש, לא יזלזל בדבריו כולוול החולק, שאינו חושש בשמירתן מהטומאה, אלא יהיו נחשבין לו

אונקלוס

במדבר ל מטות תרעה

כִּי־הֵנִיא אֲבִיָּה אֶתְּהָ: ז וְאִם־הָיוּ תְּהִיָּה לְאִישׁ
וְנִדְרִיָּה עֲלֶיהָ אִזּוּ מִבְּטָא שְׁפִתֶיהָ אֲשֶׁר אִסְרָה
עַל־נַפְשָׁהּ: ח וְשָׁמַע אִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעוּ
וְהַחְרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נִדְרֶיהָ וְאִסְרָה אֲשֶׁר־
אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקְמוּ: ט וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע
אִישָׁה יֵנִיא אֹתָהּ וְהִפְרָ אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר
עָלְיָה וְאֵת מִבְּטָא שְׁפִתֶיהָ אֲשֶׁר אִסְרָה עַל־
נַפְשָׁהּ וְיִהְיֶה יִסְלַח־לָהּ: י וְנָדַר אֶלְמָנָה
וְגִרוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר־אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקּוּם
עֲלֶיהָ: יא וְאִם־בֵּית אִישָׁה נִדְרָה אִזּוֹ־אִסְרָה
אֶסֶר עַל־נַפְשָׁהּ בְּשִׁבְעָהּ: יב וְשָׁמַע אִישָׁה
וְהַחְרִישׁ לָהּ לֹא הֵנִיא אֶתְּהָ וְקָמוּ כָּל־נִדְרֶיהָ
וְכָל־אֶסֶר אֲשֶׁר־אִסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יִקּוּם: יג וְאִם־הִפְרָ יִפְרָ אֶתְּהָ
אִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעוּ כָּל־מוֹצָא שְׁפִתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וְלֹא־אֶסֶר נַפְשָׁהּ לֹא

ארי אעדי אבוקא תהון: ז ואם מהוה תהוי לגבר ונדרהא עלה או פרוש ספותהא די אסרת על נפשה: ח וישמע בעלה ביומא דשמע וישתק לה ויקומון נדרהא ואסרהא די אסרת על נפשה יקומון: ט ואם ביומא די שמע בעלה אעדי תהון ובטל ית נדרה די עלה וית פרוש ספותהא די אסרת על נפשה ומן קדם יי ישתבק לה: י ונדר ארמלא ומתרכא כל די אסרת על נפשה יקום עלה: יא ואם בית בעלה נדרת או אסרת אסר על נפשה בקיום: יב וישמע בעלה וישתק לה לא אעדי תהון ויקומון כל נדרהא וכל אסרי די אסרת על נפשה יקומון: יג ואם בטלא יבטל תהון בעלה ביומא דשמע כל אפקות ספותהא לנדרהא ולאסר

רש"י

זו היא שצריכה סליחה, ואף על פי שהוא מופר (מזיר כג.). ואם המופרים צריכין סליחה, קל וחומר לשאינן מופרים (ספרי טז): (1) ואם היו תהיה לאיש. זו ארוסה. או אינו אלא נשואה, כשהוא אומר (פסוק יב) ואם בית אישה נדרה הרי נשואה אמור, וכאן בארוסה, וזו לחלוק זה שאציה ובעלה מפירין נדריה, הפר האז ולא הפר הבעל, או הפר הבעל ולא הפר האז, הרי זה אינו מופר, ואין צריך לומר אם קיים אחד מהם" (נדרים סו. ספרי קנג): ונדריה עליה. שנדרה צבית אציה, ולא שמע צהן אציה ולא הופרו ולא הוקמו" (ספרי

טז): (ט) ושמע אישה וגו'. הרי לך שאם קיים הבעל שהוא קיים: (ט) והפר את נדרה. יכול אפילו לא הפר האז, תלמוד לומר (פסוק ז) פנעריה פית אציה, כל שנעוריה צרעות אציה היא (כסובות מו): (י) כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לפי שאינה לא צרעות אז ולא צרעות בעל, ובאלמנה מן הנשואין הכתוב מדבר (ספרי קנד). אבל אלמנה מן האירוסין, מת הבעל נמרוקנה וחזרה לרשות האז (נדרים ע). (יא) ואם בית אישה נדרה. נשואה הכתוב מדבר" (נדרים סו. ספרי קנד):

שפתי חכמים הקצר

הכח בידו לבדו. ומאי ושמע אישה והחריש לה וקמו' וגו' דקאמר, אלא על כרחך לומר שכיון שנתארסה ועדיין נדריה תלוין ועומדים, אביה ובעלה יחד מפירין נדריה (רא"ם). טז. דוא"ל דכתיב (פסוק ז) ואם היו תהיה' וגו' הוא מוסיף על ענין ראשון, ולמעלה (פסוק ו) כתיב 'הניא אביה אותה' וגו' ועל זה קאי 'ואם היו תהיה' וגו' ושמע אישה וגו' ואם ביום שמעו' וגו' והפר' וגו', רצונו לומר שגם הוא צריך להפר בשותפות אביה, אף משנתארסה (רא"ם ועי"ש מה שביאר עוד). יז. קרא דאלמנה וגרושה (פסוק ז), לאו דווקא אלמנה וגרושה, אלא הוא הדין בוגרת, שאין רשות אחרים עליה, הנדר קיים (ראה רש"י פסוק ז). ושפיר מקדים ליה קודם 'ואם בית אישה נדרה' דאיירי באשה שיש עליה רשות אחרים, והאלמנה והגרושה והבוגרת אין רשות אחרים עליהם להפר נדרם (גרי"א).

בהפרה למה היא צריכה סליחה, אבל השתא דדרשינן גבי אשה לבעלה דמיירי על כרחך באשה שנדרה ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה וכו', מצינן לפרושי נמי 'הניא' דהכא בהפרה, ואפילו הכי צריכה סליחה, ככהאי גוונא דאשה ובעלה (רא"ם). יג. פפי שבמלת הויה נכללו שתי לשונות, לשון קידושין, ולשון נשואין ובעילה, כמו 'אשר לא היתה לאיש' (ויקרא כא ג), הוה אמינא דהכא מיירי בנשואה שאביה ובעלה מפירין נדריה, לכך אמר דהכא מיירי בארוסה. וכתב שניהם ולא כללן בכלל אחד כדי לחלק ארוסה מנשואה, דבארוסה אביה ובעלה ביחד מפירין נדריה, ובנשואה בעלה לבדו מפר נדריה (רא"ם, ראה דב"ט). יד. דהא אמרת אם הפר אחד ואחד שותק אינו מופר, כל שכן אם קיים אחד מהם שאיך אינו יכול להפר (רא"ם). טו. דאי בששמע בהן והופרו או הוקמו קודם אירוסין, מה שעשה האב עשוי, אחר שכל

תרעו

במדבר לא מטות

אונקלוס

יָקוּם אִישָׁהּ הַפָּרֶם וַיְהוּה יִסְלַח-לָהּ:
 יד כָּל-נֶדֶר וְכָל-שְׁבַעַת אִסֵּר לְעֵנַת נַפְשׁ
 אִישָׁהּ יִקְיַמְנוּ וְאִישָׁהּ יִפְרְנוּ: טו וְאִם-הִחְרַשׁ
 יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁהּ מִיּוֹם אֲלֵי-יּוֹם וְהַקִּים אֶת-
 כָּל-נֶדְרֶיהָ אוֹ אֶת-כָּל-אִסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ
 הַקִּים אַתֶּם כִּי-הִחְרַשׁ לָהּ בַּיּוֹם שָׁמְעוּ:
 טז וְאִם-הִפְרַ יִפְרַ אַתֶּם אַחֲרֵי שָׁמְעוּ וְנִשְׂאָ
 אֶת-עוֹנָהּ: יז אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
 אֶת-מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין-אָב לְבָתּוֹ
 בְּנַעֲרֵיהֶּ בֵּית אָבִיהֶּ: פ שְׁנֵי לֹא א וַיְדַבֵּר יְהוָה
 אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ב נָקֻם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחַר תְּאַסֵּף אֶל-עַמִּיךָ:
 ג וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם לֵאמֹר הִחְלְצוּ
 מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִיו עַל-מִדְּוָן לְתַת
 נִקְמַת-יְהוָה בְּמִדְּוָן: ד אֶלְף לְמִפְּתָה אֶלְף לְמִפְּתָה לְכָל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל
 תִּשְׁלַחוּ לְצַבָּא: ה וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל אֶלְף לְמִפְּתָה שְׁנַיִם-עָשָׂר

נפשה לא יקומו בבעלה בטלנון
 ומן קדם יי שתבק לה: י כל
 נדר וכל קיומת אסר לסגפא נפש
 בעלה יקיימו ובעלה יבטלנון:
 טו ואם משתק ישתק לה בעלה
 מיום ליום ויקים ית כל נדרהא
 או ית כל אסרהא די עלה קים
 יתהון ארי שתק לה ביומא
 דשמע: טז ואם בטלא יבטל
 יתהון בטר דשמע ויקבל ית
 חובה: יז אלין קיימא די פקד יי
 ית משה בין גברא לאתתה בין
 אבא לברתה ברביותהא בית
 אבוקהא: א ומלל יי עם משה
 למימר: ב אתפרע פרענות בני
 ישראל מן מדינאי בטר כן
 תתקנש לעמך: ג ומלל משה עם
 עמא למימר זריזו מנכון גברין
 לחילא ויהון על מדין למתן
 פרענות דין עמא דיי במדין:
 ד אלפא לשבטא אלפא לשבטא
 לכל שבטא דישראל תשלחון
 לחילא: ה ואתבחרו מאלפיא
 דישראל אלפא לשבטא תרי עשר

רש"י

מדינים נתעצרו על ריב לא להם. דבר אחר, מפני שמי
 פרידות טובות שיש לי להוציא מהם, רות המואביה ונעמה
 העמונית (בבא קמא לא): (ג) וידבר משה וגו'. אף על פי
 ששמע שמיחתו תלויה בדברא, עשה בשמחה ולא איחר (ספרי
 קט): ה' החלצו. כתרוממו, לשון חלוצי צבא (פסוק ה), מוויינים:
 אנשים. לדיקים (תנחומא א), וכן פתח לנו חנשים (שמות יז ט),
 וכן חנשים חכמים וידעים (דברים א טו): נקמת ה'. שהעומד
 כנגד ישראל כאלו עומד כנגד הקדוש ברוך הוא (תנחומא סט):
 (ד) לכל מטות ישראל. לרבות שבט לוי (ספרי קט):
 (ה) וימסרו. להודיען שצחן של רועי ישראל כמה הם
 חביבים על ישראל, עד שלא שמעו צמיחתו מה הוא אומר
 עוד מעט וסקלני (שמות יז ד), ומששמעו שמיחת משה תלויה

(יז) כל נדר וכל שבועת איסור וגו'. לפי שאמר שהצטל
 מפה, יכול כל נדרים צמשמע, תלמוד לומר לענות נפש, אינו
 מפר אלא נדרי ענוי נפש בלבד (ספרי קנה), והם מפורשים
 צמסכת נדרים (עט): (טו) מיום אף יום. שלא תאמר מעת
 לעת, לכך נאמר מיום אל יום, ללמדך שאין מפר אלא עד
 שתחשך (ראה נדרים עו): (טז) אחרי שמעו. אחרי ששמע
 וקיים, שאמר אפשי בו, וזמר והפר לה אפילו בו ציום (ספרי
 קט): ונשא את עונה. הוא נכנס תחמיה. למדנו מכאן
 שהגורם תקלה לחצירו הוא נכנס תחמיו לכל עונשין (סס):
 לא (ב) מאת המדינים. ולא מאת המואבים, שהמואבים
 נכנסו לדבר מחמת יראה, שהיו יראים מהם שהיו שוללים
 אותם, שלא נאמר אלא ואל תתגר צם מלחמה (דברים ב ט), אבל

שפתי חכמים הקצר

הוא נקמת בני ישראל, וכאן אמר להם משה נקמת ה', אלא דהא
 והא היינו הך (גו"א). ד. ואפרים ומנשה לא נחשבו כאן רק לשבט
 אחד מיוחד, משום שלא היה ענינם כאן בדבר נחלת הארץ, כי אם
 לנקמת ה' בלבד (רא"ם).

ית. כגון שלא תטעם אחד מכל המינים, או שלא תשתה אחד ממיני
 משקים (רא"ם). א. דכתיב 'נקום נקמת וגו' אחר תאסף' וגו' (מנח"ם).
 ב. דלא היה לו לומר 'אנשים', דהא אין דרכן של נשים לצאת
 למלחמה (דב"ט). ג. דברי שא כתיב (פסוק ב) שאמר לו הקדוש ברוך

תשצב

דברים כד כי תצא

אונקלוס

יְבָרְכֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַשְׁלַח יָדְךָ עַל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה בֹּא־שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ: ׀

כב כִּי־תֵדֵר גֵּר לִיהוּה אֱלֹהֶיךָ לֹא תֵאָחֵר

לְשַׁלְּמוּ כִּי־דַרְשׁ יִדְרְשׁוּ יְהוּה אֱלֹהֶיךָ מֵעַמְּךָ

וְהָיָה כִּךְ חֲטָא: כג וְכִי תַחְדַּל לְגֵדֵר לֹא־

יְהִיָה כִּךְ חֲטָא: כד מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ תִּשְׁמֹר

וְעֲשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר גִּדַּרְתָּ לִיהוּה אֱלֹהֶיךָ גִּדְּבָה

אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: ׀ חמושי כה כִּי תִבָּא

בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאִכְלַתָּ עֲנָבִים בְּנִפְשֶׁךָ שִׁבְעָךָ

וְאֶל־כַּלְיֶיךָ לֹא תִתֵּן: ׀ כו כִּי תִבָּא בְּקִמַּת

רֵעֶךָ וְקִטְפַת מְלִילַת בִּידֶךָ וְחִרְמַשׁ לֹא

תִּנְיֶף עַל קִמַּת רֵעֶךָ: ׀ כז א כִּי־יִקַּח אִישׁ

אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־חֵן

בְּדִיל דִּי יְבָרְכֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּכֹל
אוֹשְׁטוֹת יָדְךָ עַל אֶרְעָא דִּי אַתָּ
עָלִיל לְתַמְנָן לְמִירְתָּהּ: כב אַרְי תֵּדֵר
גֵּר קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ לֹא תֵאָחֵר
לְשַׁלְּמוֹתָהּ אַרְי מִתְּבַע יִתְּבַעָהּ יְיָ
אֱלֹהֶךָ מִנְּךָ וַיְהִי כִךְ חוֹבָא:
כג וְאַרְי תִּתְּמַנַּע מִלְּמַדָּר לֹא יְהִי
כִךְ חוֹבָא: כד אֶפְקוֹת סְפֹתוֹךָ תִּשְׂר
וְתַעֲבֹד כְּמָא דִּי גִדַּרְתָּא קָדָם יְיָ
אֱלֹהֶךָ גִּדְּבָתָא דִּי מִלְּתָא בְּסַמְךָ:
כה אַרְי תִּתְּגַר בְּכִרְמָא דְחִבְרֶךָ
וְתִיכֵל עֲנָבִין בְּנִפְשֶׁךָ שִׁבְעָךָ
וְלִמְנַךְ לֹא תִתֵּן: כו אַרְי תִּתְּגַר
בְּקִמַּתָּא דְחִבְרֶךָ וְתִקְטֵף מִלִּילָן
(כ"א דְּמִלְּזִין) בִּידֶךָ וּמַגְלָא לֹא
תִרִים עַל קִמַּתָּא דְחִבְרֶךָ: א אַרְי
יִסַּב גִּבְרָא אִתְּמָא וַיִּבְעַלְנָהּ וַיְהִי אִם
לֹא תִשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינֵיהּ אַרְי
אִשְׁכַּח בַּהּ עֲבָרַת פְּתָגָם וַיִּכְתֹּב
לָהּ גִּט פְּטוֹרִין וַיִּתֵּן בְּיָדָהּ
וַיִּפְטְרָנָהּ מִבֵּיתָהּ: ב וְתִפְקַ מִבֵּיתָהּ
וְתִהְיֶה וְתִהְיֶה לְגִבְרָא אַחֲרָן:

בְּעֵינָיו כִּי־מָצָא בַּהּ עֲרוֹת דְּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתַת וְנָתַן
בְּיָדָהּ וְשַׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: ג וַיֵּצֵאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ־אַחֵר:

רש"י

לאחריך, לאו הכא מכלל עשה עשה, לעבור עליו צנו
לאחריך ועשה (בבא מציעא ע:): (כב) לא תאחר לשלמו. שלשה
רגלים, ולמדוהו רצומו מן המקראי (ראש השנה ד:):
(כד) מוצא שפתיך תשמור. ליתן עשה על לא תעשה
(ראה ראש השנה ו. ספרי דעה): (כה) כי תבוא בכרם רעך. צפועל
הכחז מדבריי (בבא מציעא פ:): (כז) כנפשך. כמה שמלכה:
שבעך. ולא חכילה גסה (שם): (כח) ואל כליך לא תתן.

שפתי חכמים הקצר

שהוא אוהרה ללוה שלא יתן ריבית למלוה, ופירוש 'לא תשיך לאחריך',
לא תגרום לאחריך שיהיה נושך (רא"ם, גר"א). כב. דאין לומר שהוא עשה
שיתן ריבית לגוי כדי שישוך הגוי, דזה לא יתכן, וכי בא הכתוב לצוות
עלינו ליתן ריבית לנכרי, וגם לא יתכן שבא להתיר ליתן לגוי ריבית, כי
מנין לנו לאסור. אלא ודאי שהוא ללמד שלאחריך לא תשיך (גמרא ורש"י
שם): כג. השני לאחין הם 'לא תשיך לאחריך' (פסוק ט), 'ולאחריך לא
תשיך', (אבל לאו דוילפני עור לא תתן מכשול' (ויקרא טו יד) לא קאמר,
דלא איירי אלא באיסורין המיוחדין לריבית) (גר"א). ויש מפרשים הדשני
לאחין הם 'לא תשיך לאחריך', 'ולפני עור' (רא"ם עיי"ש): כד. דלעיל (טו
טז) כתיב 'שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגוי' בחג המצות ובחג
השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם, ולמה לו לפרטם,
הרי כבר פרט הכתוב באותו ענין את כל שלשת הרגלים, וכשאר 'שלש

פעמים בשנה' ודאי קאי על שלשה אלו. אלא שהוא בא לענין אחר ליתן
שלשה רגלים לגר, ויהיה משמעו, היו נראין לפניו שלם נדריכם, ולא
תבואו ריקם (מנח"י עפ"י רא"ם). כה. רצונו לתרוץ, הא כתיב לעיל (פסוק
כב) 'לא תאחר לשלמו', שמע מינה שצריך לקיימו (מנח"י). כו. ובמו
שכתב רש"י אחר זה 'ואל כליך לא תתן' בזמן שאתה נותן לכליו של
בעל הבית, דהיינו פועל בכציר, לאפוקי פועל בעדור או בקשקוש
(רא"ם). כז. לכסות שרשים המגולים (רש"י ב"מ פט:). ויש מפרשים
ללקט עשבים הרעים מן הטובים (מנח"י, ראה ערוך ערך קשקש).
כח. כדכתיב 'וחרמש לא תניף', בשעה שאתה מניף חרמש על קמת בעל
הבית (רא"ם). א. דהכי משמע ליה, 'אם לא תמצא חן בעיניו, מפני
שמצא בה ערות דבר', מכלל שכשמצא בה ערות דבר, מצוה שלא תמצא
חן בעיניו להחזיקה, אלא שיגרשנה (רא"ם). ב. פירושו, דומה לו. דאם

קדושת הדיבור

א) מהלכות הפלאה יש ללמוד גודל ענין הדיבור וכמה זהירות על זהירות צריך להרבות בענין הדיבור. כתיב (איוב ה', ז') אדם לעמל יולד, ופרשו חז"ל (סנהדרין צט, ב) לעמל פה, היינו לעמל תורה. וזוהי תכלית תולדתו, והסברא נותנת כן, דכתיב (בראשית ב', ז') ויהי האדם לנפש חיה, ובתרגום אונקלוס לרוח ממללא, הרי העידה התורה כי זוהי מהותו ועצמותו של האדם, ובכח הדיבור נבדל האדם מן הבהמה. והנה ניתן להאדם להיות הבוחר בטוב או ברע והמחליט והגורם עליה או ירידה, הוא רוח האדם, ושאר הכחות שבאדם מנפש החיונית ונשמתו הם רק משפיעים על בחירתו. וכתב הגר"א זצוק"ל (אדרת אליהו בראשית ב', ז') כי עיקרו של האדם הוא ברוח, כי כוחות נפש החיונית הם גם ביתר בעלי חיים, וכן כתב שהתורה היא ברוח, וענין הדיבור תלוי ברוח כמפורש באונקלוס לרוח ממללא, ומה"ט גם הלומד לעצמו צריך שיהיה בדיבור, וכמ"ש חז"ל (אבות ו ה) בעריכת שפתים, וברש"י (שם) שאינו מגמגם בדברי תורה אלא חותכן בלשון ומוציאן בפה דאין דברי תורה מתקיימין אלא בהוצאת הפה דכתיב (משלי ד', כ"ב) כי חיים הם למוציאיהם, אלא למוציאיהם בפה, ע"כ, ולהיפוך בחטא, דמהאי טעמא חטאי הדיבור עולות על כולנה כדכתיב (תהלים ע"ג, ט') שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ, כי זהו חטא הנכבד והעיקרי שלו, ובפרטים הרי זה יותר מחטאים במעשה כי זהו עיקרו ועצמותו של האדם. גם מחשבותיו ודעותיו כשם שהן גורמות להדיבורים לטוב או להפכו ח"ו, כך הם גורמים לדעות ומדות, כי ע"י הדיבור נקבעים הדברים יותר ונחרתים בנפשו. ובצד הרע פירש הגר"א עה"פ (משלי י"ח, ד') פי כסיל מחתה לו ושפתיו מוקש נפשו, על ידי פיו באה לו מחיתה ושבר, ובסו"ד שם, פי כסיל שהוא לשונו שהוא מחיתה לו שמביא רעות עליו בממון או בשאר דברים, ושפתי מוקש לכל "נפשו", כי מביאה אותו לידי מות, ע"כ. והביאור בזה, כי פיו מוביל אותו לענינים רעים ומריבה, מה שלא חשב כלל, ומה שפיו הפקר מביאו לידי מחיתה. גם כשמבאר את הדברים הלא נובע מזה המחשבה, והכלל דברים שבלב לא הוי דברים.

וכן הדיבור משפיע הרבה מאד על הפנים של האדם, וכמ"ש (משלי ט"ו, א') מענה רך ישיב חמה, והפירוש בזה לא רק מחבירו אך חמתו של העונה, כי מעשים בכל יום כשמתחיל לענות באמיצות ובתקיפות נתעורר החימה יותר ויותר, וכשעונה בענוה ובפיוס הרי שוקטים כוחותיו, וכן בענין ענוה. ובדרך כלל כמו שכתב המס"י (פרק ו') שההתלהטות החיצונית תביא להפנימית, והפה הורא מבטאו של הלב והמוח. והנה כתוב (קהלת ו', ז') כל עמל האדם לפיהו, וגם הנפש לא תמלא. הרי שאינו מספיק למה שמוציא מפיו, ופירש הגר"א (משלי י"ג, ג') פשק שפתיו מחתה לו, אבל מי שמרחיב שפתיו, אף על פי שיש לו נפש טובה ועושה מצוות הרבה וגדר עצמו בכמה גדרים לא יועילו לו ושפתיו תהיינה לו למחיתה, ע"כ. והרהור לאו כדיבור דמי בעניני המצוות.

והנה בחינת התורה היא בחינת הדיבור, כמ"ש חז"ל (קידושין ל, א) ושננתם לבניך שיהא ד"ת מחודדים בפיהך, וכן נאמר (שמות ל"ד, כ"ז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. מכ"ש שמשירת התורה מאיש לאיש ומדור לדור הרי הוא ע"י הדיבור דוקא, ומעיקר הדין הרי אמרו (גיטין ס, ב) דברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב, וממילא ענין הדיבור וענין התורה אחד הוא.

וכן מצינו בקבלת התורה דהיא היתה ע"י הדיבור דנעשה ונשמע, ועצם נתינת התורה היא ע"י דיבור, וכן אף תורה שבכתב הרי נתנה כל פרשה בדיבור וכן עשרת הדברות. ולענין ברכת התורה הרי נפסק בשו"ע או"ח (סי' מז, ס"ד) דאין צריך לברך על הרהור, אף דברכת התורה היא דאורייתא. וכן דינא דשומע כעונה הרי זה ג"כ משותף עם הדיבור.

נדרי דף ב

ב) מהלכות הפלאה אנו רואים גם בדברי הרשות איזה כח יש לו לדיבור לעשות חיובים, ואם עובר הרי מתחייב בלאו וגם בחיוב קרבן בטוי, או מעילה בנדריים וכמה חיובים בעשין, וגם כמה דינים בקדשים חלים בדיבור, ופסולי קדשים לרש"י (מנחות ב, ב ד"ה אבל, זבחים מא, א' ד"ה כגון) ותוס' (זבחים ב, א' ד"ה כל סו"ד), ומובן מזה כח והשפעת הדיבור לעשות דינים וחלות איסורי תורה. וטעם הדבר, אחרי שזה עיקר האדם והשלמתו, והדיבור הוא האמצעי והאופן למלא תכליתו בתורה, הנה לא לבד הדיבור בתורה ודברי קדושה פועל מצד קדושת התורה בעצמה, אך בהדיבור בלבד מונח כח גדול לפעול ולחדש גדולות ונוראות, ויש חלק גדול בתורה והוא מקצוע של הפלאה גם בדברי הרשות ולעשות קודש, גם חזינן כח הדיבור מצד התרת נדרים, כי אף שצריך פתח או חרטה, אבל צריך התרה בפועל.

ובזה חזינן חידוש מה דליתא בכל התורה מה שכתבו רוב הראשונים בדין מומחה דלא בעינן סמוך רק חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים דאז יש כח בדיבורו להתיר מצד חשיבות דיבורו בתורה, ובעי חכם גמיר וסביר בגדר חז"ל כמו רב נחמן ורב הונא, ולפירוש הרמב"ם (פ"ץ מהל' שבועות הל' ה') עיין בר"ץ פ"ג נדרים (וכג, א) ד"ה אין, זהו להתיר יחידי ולא על אחד מג', ולרמב"ן בעי שיהא אחד מג' חכם בתורה. ושמעתי ענין רמז נפלא כי בפרשת נדרים הזכרו ראשי המטות קודם שם שמים, והוא שנתנה להם התורה כח לבטל חומר הנדרים, ונדר הוא כנשבע במלך עצמו ושבועה הוא כנשבע בחיי המלך, ומסרה תורה כח לראשי המטות.

ויש להתבונן למנוע מדברים בטלים ומכ"ש מרבו דברים אף שיהיו נקיים מדברים אסורים אך מחמת יקרת הדיבור בלבד. וכמאמר הראשונים (כד הקמח רשות סג, ב) שיהיה קשה בעיניך הוצאת דיבורך מהוצאת ממונך. ובגמ' (מגילה יח, א) מלה בסלע משתוקא בתרין. כי אחרי שיש שיווי נורא כל כך בהדיבור כמה קשה הוא הזלזול בדברים, וכמשליך לבטלה אוצרות מרגליות, כי בעצם הדיבור בלבד מצד גודל מעלתו ומה שאפשר לפעול בו הרי מונח בו שיווי נורא, ועוד שזהו כמקבל מתנה עצומה מהמלך או כתב לשבח ומגוללו לאשפה הרי זה זלזול בכבוד המלך, מלבד ההפסד בדברי תורה שהיה יכול לדבר או להגות בתורה בעת הזאת, נוסף מה שמאבד הכוחות הטובים שיש לו בטבע, אך ההפסד הוא גם בהדבורים עצמם ובדרך כלל אינו מונח בראשו ורובו בדברים של בטלה.

והנה יש עוד הפסד גדול, שבטומאת שפתים הרי מלכלך הרבה את דברי הקדושה, וידוע מ"ש בירושלמי (ברכות א, ב) בשם רשב"י בדין היה צריך שיהא שני פיות אחד לדברי תורה ולדברי קדושה ואחד לדברי חול, אך מסיק שם אם בפה אחד אין יכול העולם להתקיים מפני דלטריא שלו עאכו"כ בשנים. וע"ז נאמר (משלי י"א, כ"ב) נזם זהב באף חזיר וגו'. ועד כמה שמונע את עצמו מפיחוק שפתים הרי עולים בשויים כל דברי תורה וקדושה, וצריך שיכוין גם בדברי חול רק לתועלת בענינים הנוגעים לרוחניות, וכמו שדרשו (ע"ז יט, ב) עה"פ ועלהו לא יבול (ותהלים א', ג') גם שיחות חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד, היינו שיהיו מכוונים לתועלת זולתו, ולפעמים אף לתועלת גשמית או לשבח.

ג) איתא במשנה נדרים (ט, א) כנדרי רשעים נדר בניזיר ובקרבן ובשבועה, והנה אמרו (נדריים כב, א) הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב קרבן. והנה הלשון הוא נורא מאד עד כדי כך שאמרו (קדושין כח, א) הקורא לחברו רשע יורד עמו לחייו, והנה אמרו במשנה (אבות ג, יג) נדרים סייג לפרישות, גם איכא קיום מצות עשה, ובנזירות הרי נכללו בו כמה מצוות והכתוב קראו קדוש, מ"מ נקרא בלשון חז"ל בשם רשע, ולא לבד בדרך מוסר אלא נקבע להלכה כן, ואף שכוונתו לגדרים בפרישות, ואף שמקיים ג"כ, כי הרי אמרו והמקיימו כאילו הקריב קרבן, אך הרי נתן מכשול לפניו שהרי אפשר שיכשל בשביל נדרו ויש כאן חסרון ביראת שמים ובהירות, וזה חמור כל כך כי אף שקיים כמה מ"ע כמו בנזירות וגם נהג בפרישות, אך שלא חשש שמא יעבור על דבר מה.

נדריס דף ב

ומזה יש ללמוד את חובת ההתבוננות עד כמה החיוב להתרחק מכל מקום לענין מכשול, ובהיפוך לעסוק בכל דבר שעלול להשמר מרע. ויסוד הכל הוא מ"ש חז"ל (קידושין מ, ב) גדול תלמוד דמביא לידי מעשה ותורה מביאה לידי זהירות, ועוד אמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, היינו שהתורה מביאה לידי מעשה גם לידי כבישת ותיקון היצר. וכמה צריך להתחזק בתורה ולהתקשר בד' אמות של הלכה.

שמירת הלשון

שער א

והוא שער הזכירה ובו י"ז פרקים

פרק א'

בפרק זה יבואר טעם על מה החמיר הכתוב בעון זה כל כך

כתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע ופירשו המפרשים דמה שאמר הכתוב החפץ חיים היינו חיים הנצחיים בעה"ב ואוהב ימים לראות טוב היינו בעה"ז שהוא רק בחינת ימים לגבי חיי הנצח ולכאורה יפלא מאוד מה זה יחד לנו הכתוב בפרט שנשמור מן העון הזה הלא נצטוינו בתורה רמ"ח עשה ושס"ה ל"ת ועל כולם אמר לנו הש"י בפ' נצבים ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו' אשר אנכי מצוך היום לאהבה את ה' אלהיך ללכת בדרכיו ולשמור מצותיו וחקתיו ומשפטיו וגו' והנה לפי מה שביארנו בפתיחת ס' חפץ חיים את ריבוי הלאוין והעשין שהוא רגיל לעבור ע"י העון המר הזה מה שאין מצוי ענין זה בשאר עונות שבתורה נכון אוד בפשט הכתוב מה שנקט מי האיש וגו' נצור וגו' סור מרע וגו' כי רצה דוד המלך ע"ה לרמו לנו בדרך כלל שנשמור את עצמינו מהעונות דב"א לחבירו וגם מהעונות דבין אדם למקום ועל כלל העונות דבין אדם לחבירו יעץ דוד המע"ה לאדם החפץ בחיים שינצור לשונו מרע בכל פרטיו וממילא יהיה זהיר בכל, ודבר פשוט הוא כי כשירגיל עצמו להיות זהיר בלשונו שלא לספר לעולם בגנות חבירו אפילו אם לא יגרום לו היזק בזה וכ"ש מלגרום לו שיאבד מחייתו ע"ז וגם שלא להלבין פניו ע"י דבוריו תרעים וגם מלהחזיק במחלוקת ע"י סיפוריו שכל זה הוא רע בלשון וכיוצא בזה שארי לאוין ועשין שיש בענינים אלו וכנ"ל בפתיחה

בודאי יזהר את עצמו ממילא מגול וגניבה ג"כ כי הלא כבר קיבל על עצמו להיות זהיר אפי' שלא לגרום לו שום ריעותא וגנות ע"י דיבורו וכ"ש בפועל ממש וא"כ בהרחב הזמן יהיה נקי מכל העונות שבין אדם לחבירו ואח"כ אמר הכתוב סור מרע על כלל העונות שבין אדם למקום ואח"כ אמר עשה טוב על כלל כל הרמ"ח [והקדים שמירה מעונות שבין אדם לחבירו כי הם כוללים שניהם שהוא עובר על רצון השם שצוה ע"ז וגם הוא עושה עולה בזה לחבירו] ולהיפך ח"ו כשלא ינצור לשונו מרע יתרבה עלי עונות מרובים וחטאים עצומים למאוד שמשתלשל ע"י העון הזה כמבואר בפתיחה והענין הזה של נצירת הלשון הוא שורש ועיקר לרוב עונות שבין אדם לחבירו וגם לאיזה עונות שבין אדם למקום כמבואר להמעין שם, אכן לפי דברי חז"ל במסכת ערכין ובשאר מקומות שהאריכו מאיד בגודל גנות העון הזה ובגודל עונשו כפי מה שנעתיק את דבריהם הק' לקמן בפרקים הבאים אי"ה משמע שהעון הזה בעצמותו חמור עד מאוד לבד מה שמשתלשל על ידו, ולכן אנו צריכים לבאר על מה ולמה העון הזה חמיר משאר עונות חמורין שבתורה, ונראה לבאר זה בעה"י בכמה גווני [ועיין לעיל בהקדמה מה שאמרנו עוד ענין אחר בזה] והנה איתא בירושלמי פ"א דפאה דכשם ששכר תלמוד תורה שקול כנגד כל המצות כן עונשו של לשה"ר שקול כנגד כל העונות [ונעתיק את לשונו לקמן] נמצא ת"ת גדולה שבכל המצות וכנגדו לשה"ר חמור שבכל העונות וטעם לזה נראה בפשיטות דכמו שבעניני היסודות שהטביע הש"י בעולם והיינו אש רוח מים עפר היסוד הרחוני הוא הרבה יותר חזק מהיסוד

הגשמי עד שכמעט אין נחשב אצלו הגשמי
למאומה כמו שאנו רואין בחוש שבהתגבר
האש על דבר הגשמי מכליהו וכן בהתגבר יסוד
הרוח הוא יכול לפרק הרים ולשבר סלעים כמו
שאה"כ רוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר
סלעים כן הדבר בענינים העליונים כמו ציצית
ולולב ושופר וכל המצות אף שעל ידם פועל
ג"כ תקונים גדולים בעולמות העליונים ועל
ידם ג"כ נתקדש האדם לד' כמו שכתוב ועשיתם
את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם אעפ"כ
אין שום השתוות בינם לבין לימוד התורה כמו
דאי"א בירושלמי פ"א דפאה שכל הכיצות אינם
שוות לדבר אחד מן התורה וטעם כי כל המצות
הם מצטרפות אל הגשם כמו מצות ציצית א"א
לקיים אלא ע"י לבישת בגד שהיא גשמי וכן
סוכה ולולב וכה"ג כל המצות לא כן לימוד
התורה שענינו תלוי בכח הדבור שהוא כח
פשוט רוחני בלבד וכך פעולתו שפועל למעלה
גורא עד מאוד וע"כ קדושת ת"ת היא כנגד
כולם. וכן הדבר להפכו בענין קלקול כי בכל
האיברים שהוא עושה בהן עונות מחמת שהן
גשמיים אין קלקולו למעלה גדול כ"כ לא כן
בעון לשה"ר ורכילות שפועל פעולתו ע"י כח
רוחני בלבד קלקולו למעלה בעולמות העליונים
הוא חזק וגורא עד מאוד ולכך עונשו ג"כ הוא

כנגד כולם:

פרק ב'

עוד מענין זה

ועוד יש טעם אחר בזה כי ידיע הוא כי לפי
מה שהאדם מתנהג את עצמו במידותיו
בעוה"ז הוא מעורר כנגדו למעלה בעולם העליון
כל מדה לפי ענינה אם דרכו להעביר על
מדותיו ומתנהג עם אנשים במידת החסד
הרחמים הוא מעורר כנגדו למעלה את מדת
הרחמים ומרחם הקב"ה על העולם בשבילו
ימפרי פי איש תשבע נפשו וזוכה הוא ג"כ
שירחם הקב"ה עליו ויעבירו על פשעיו
כמאמרם כל המרחם על הבריות מרחמין עליי
מן השמים. כל המעביר על מדותיו מעבירין

לו על כל פשעיו וכמש"א בווה"ק פי' אמור
תנינן בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא
אי בר נש עביד עובדא לתתא כדקא יאות הכי
איתער חילא כדקא יאות לעילא עביד בר נש
חסד בעלמא איתער חסד לעילא ושאריו בהווא
יומא ואתערטר ביה בגיניה זאי איתדבר בר נש
ברחמי לתתא איתער רחמי על ההיא יומא
ואתערטר ברחמי בגיניה וכדין ההוא יומא קאים
עליה למיהוי אפטרופא בגיניה בשעתה
דאצטרין ליה וכו' בההיא מדה דבר נש מודד
בה מודדין ליה וכו' זכאה נאן דאחוי עובדא
דכשרא לתתא דהא בעובדא תליא מילתא
בכולא לאיתערא מלה אחרא עכ"ל, ואם מדתו
תמיד להתנהג עם אנשים שלא לוותר להם
כלום משלו ושלא לרחם עליהם הוא מגביר בזה
למעלה את מידת הדין על העולם וגם לעצמו
דבמדה שאדם מודד בה מודדין לו ואין מוותרין
לו כלום ממעשיו והו כוונת מאמרם ז"ל ב"מ
דף ל' לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו
דבריהם על דין תורה דלכאורה הלא היה להם
כמה עונות כמו שמפורש בכתוב ולפי זה נחא
דאם היו מעבירין על מדותיהן היה הקב"ה
מוחל להן ג"כ אבל הם העמידו דבריהן שלא
לוותר כלום לחבריהן מכפי גדר הדין לכי
דקדק הקב"ה ג"כ אחריהן (כמש"ש בס' חולדות
אדם). ואם מדבר לשה"ר ע"ה ומעורר מדנים
עליו הוא מעורר בזה למעלה ענין קטיגוריא
על ישראל ונותן בזה כח להשטן שיקטרג על
ישראל כדאי' בווה"ק פי' פקודי וז"ל אית רוחא
חדא דקיימא על כל אינון מארי דלשנא בישא
דכד מתערי בני נשא בלשנא בישא או ההוא
בר נש דמתערי בלישנא בישא כדין איתער
ההוא רוחא בישא מסאבא דלעילא דאיקרי
סכסוכא ואיהי שארי על ההוא אתערותא
דלשנא בישא דשאריו ביה בני נשא ואיהו עאל
לעילא וגרים בההוא איתעררו דלשנא בישא
מותא וחרבא וקטולא בעלמא וי לאינון דמתערי
להאי סטרא בישא ולא נטרי סומייהו ולישגהון
ולא חששו על דא ולא ידעי דהא באיתערותא
דלתתא תליא איתעררו דלעילא בין לטב בין

כחז דהוא אזכרה בימי מילואים ושמע דוקא. ועוד יש לגמגם
 ואפטר לומר דצפר' תלוס כתיב עולת תמיד לדורותיכם והו"א
 לדורות חסגי בעולת הצקר כמו סיהים לעת"ל כו"ס רד"ק
 ז"ל ציחזקאל סימן ו"ו. ואפטר דלהכי כתיב החס עולת תמיד
 לדורותיכם לרמוז דעולה אחד היא תמיד גם לעת"ל. אס כן
 היה וקוס לומר דסני כצטים הם צימי המלואים דוקא להכי
 כתיב האי קרא ודוק :

פרשת משות

א ראשי המעות. סוּך לפרט' רגלים לומר סהרגלים נקצעי'
 על פי ראשי המעו'. א"כ סוּך פ' נדריים לרגלים
 רעז סלא יאחר כדו יותר מטלס רגלים. מפרטים: **ב לא**
יחל דצרו ככל היולא מפיו יעסה. מלצד גופים דקרא יס לרמוז
דאס האדם יטמור לסוכו מלצד סוס דצור אקור ויהיה
נטמור מדצרים צטלים ויקדס פיו אז כל אטר יצקס מה' יטמע
תפלתו. וז"ס לא יחל דצרו לא יעסה דצרו חולין סלא ידצר
דצרים צטלים ומכ"ס דצרים האקורים. אז ככל היולא מפיו
יעסה ה' ויטמע תפלתו ולא עוד אלל אפילו צלי תפלה כל
אטר יאמר יחקיים כמו רצי חנינל צן דוקא. והרצ עירוקדיס
 רצינו משר"ר חיים ויעאל ז"ל פי' מטס הרצ מהר"ר שמעון
 עירכו ז"ל לא יחל דצרו לא יעסה דצרו חולין הלל תראה
 ככל היולא מפיו יעסה כי כל אטר ידצר הוא פועל למעלה
 אס לעוצ אס למיעצ טאס ידצר דצרי תורה ודצרי קדוטה
 מעורר צרוחיו' וצקדוטה למעלה. ואס ח"ו מדצר ל"הר ודצרים
 האקורים הוא פועל צקט"א ח"ו וז"ס ככל היולא מפיו יעסה
 למעלה אס עוצ או לאו עכ"ד ואפט' לרמוז צהקדו' טטמעתי
 דלא יפלל האדם איך מדצר צעה"ז הספל למטה ודיצורו
 עוטה רוסס למעלה הלל תראה היין טהוא צמרתך ומונח
 צחצי' סתומה צעה טדורכים הענוים אף טהוא רחוק מאל
 היין טצחצי' ומתנועע והוא פלל ומזה נקח רחיה על הדצור
 טהוא פועל למעלה ולרמוז זה לא יחל דצרו ככל היולא ר"ת
 גימט' יין עם הכולל דמן היין כלמד. עוד יס לרמוז לא יחל

דצרו